گروپەکانی گوشارو
کاریگەرییان لەسەر
رای گشتی و دەسەڵاتی سیاسی

نووسینی

زاهر زکار

وەرگێڕانی: مەجید ساڵح

گرووپەکانی گوشار و کاریگەرییان لەسەر دەسەڵاتی سیاسیی

* نووسینی: زاهر زکار
* وەرگێڕانی: مەجیدساڵح
* کۆمپیوتەری رووناکبیری
* ناملکەی رووناکبیری، ژمارە (١٠٥)
* ١٥٠٠ دانە
* سلێمانی / ئەیلولی ٢٠٠٤

رەسەنن، چونکە کار لە (دەروونی مرۆڤ دەکاتو کەسایەتیەکی بۆ دروست دەکات، تاقیکردنەوەکان سەلماندوویانە زۆربەی کەسایەتی مرۆڤ پێش تەواوکردنی قۆناغی هەرزەکاری دەچەسپێ).

بەڵام ئەو ئاراستانە کە لەگروپە ناوەندییەکانی وەك حزبو سەندیکاکان دروست دەبن، ئاراستەیەکی پەراوێزین، بەڵام ئاراستە پتەو رەسەنەکانی دەبنە بەشێکی گرنگی کەسایەتی مرۆڤ و گۆڕینی زۆر سەختو دژوار دەبێت، با لایەنی بەرامبەر زۆر زیرەكو بەتواناش بێت، چونکە لەناخی تاکەکەدا چەسپیوە، بەپێچەوانەوە ئاراستە پەراوێزییەکان ئەو خاڵەن کە لایەنی بەرامبەر دەتوانێ لەرێگەیەوە (راگەیاندن بەتایبەت) خۆی بخزێنێتە ناو کەسایەتییەکەیەوەو هەموو تەقەلایەکی دەخاتەگەڕ بۆ بەجێهێشتنی کاریگەری لەسەری. ئەزموون ولێکۆڵینەوەکانیش ئەوەیان سەلماندووە کەوا سەرکردەکانی راو فەرماندەو سیاسەتمەدارو پیاوانی کۆمەڵایەتی دەتوانن کاریگەری لەسەر گۆڕینی ئاراستەی بیرو بۆچوونی کەسەکان لەناو کۆمەڵەو گروپەکاندا بەجێبهێڵن.

گومان لەوەدا نییە، هەموو بیروڕاو چالاکییەك ڕەنگدانەوەی ڕاو خواستی کۆمەڵە خەڵکێکی دیاریکراون. جگە لەوەش هەموو بیرمەندەکان لەرێگەی توێژینەوەو ئەزموونەکانیانەوە گەیشتونەتە ئەو بۆچوونەی کە ((تاك بەشێکە لەو کۆمەڵەی کەتێدا ئەندامە، هەر بۆیە دەکەوێتە ژێر کاریگەری کۆمەڵگاکەیەوە)).

جگە لەوەی کە مرۆڤ پێویستی بەوە هەیە لەناو گروپێکدا بژی، لەهەمان کاتدا دەبینین خۆی لەگەڵ خەڵکانیتردا دەگونجێنێ، بەتایبەت لەگەڵ ئەو کەسانەی کەهەمان ڕایوهەمان بەرژەوەندی ئەویان هەیە. لەدەرئەنجامدا هەر ڕایەك، باهی تاکێکیش بێت، بەڵام لەواقعدا ڕایەکی کۆمەڵایەتییەو تەعبیر لەرای ئەو کۆمەڵگایە دەکات کە تاکەکە ئەندامە تێیدا، یان دەیەوێ ببێتە ئەندام. تاکو کەسەکە زیاتر پابەندی نەریتەکانی ئەو کۆمەڵگایە بێت کە تێدا ئەبێتە ئەندام، ڕێژەو ڕادەی پەیوەندییان بەرزتردەبێت. لێرەوە هەموو ئەو ئاراستە دەروونییەی کە لە گروپە سەرەتاییە کۆمەڵایەتیەکاندا سەر هەڵدەدەن (وەك خێزان) ئاراستەیەکی پتەو

گروپەکانی گوشار یان گروپەکانی بەرژەوەندیی بریتین لەو گروپانەی کەلەسەر بناغەی بەرژەوەندی تایبەت و کۆکردنەوەو بەدەست هێنانی کەرەستەکانی کاریگەری خستنە سەر دەسەڵات، دروست دەبن و هیچ بەلایانەوە گرنگ نیە سروشتی دەسەڵاتی سیاسی باڵادەست چۆن دەبێ. ئەم گروپانە لەسێبەری دەسەڵات دا دروست دەبن و کار بۆ هێنانەوەی قازانجی خۆیان دەکەن، لەبەر نزیکیشیان لەپێگەکانی دەسەڵات، کاریگەری لەسەر بڕیارو کاروبارەکانی سیاسی و ئابووری بەجێ دەهێڵن هەرچەندە ئەو کاریگەرییانە راستەوخۆ دەبن، بەڵام نارەسمین و ئاشکرانین. ئەندامانی ئەم گروپانە پەیوەندییەکی دۆستانەو بەرژەوەندییانەی توندوتۆڵیان لەگەڵ بەرپرسە پایە بەرزەکانی دەسەڵاتدا هەیە.

کاریگەری ئەم شێوازەی پەیوەندی زۆر بەهێزترە لەکاریگەری ئەرکە رەسمیەکانی سەرشانی بەرپرسان، هەروەها گەرهاتوو ئەم گروپانە پەیوەندییان لەگەڵ گروپیتری بەرژەوەندی هەبوو لەوڵاتانیتردا، ئەوا رۆڵیان لەئاراستەکردن و دەرك کردنی بڕیارەکانی دەسەڵاتدا زۆر زیاتر دەبێت.

لەخەسڵەتەكانی ئەم گروپانە دەكرێ ئاماژە بەوە بدەین كە سیفەتێكی رەسمییان نییەو پابەندی هیچ پێوانەو نەریتێكی مرۆڤایەتی نینو پشت بەهۆكارە ئابوورییەكانو ئیستغلال كردنی پەیوەندییە شەخسییەكانی خۆیان دەبەستن بۆ گەیشتن بە بەرژەوەندییەكانیانو كاركردنە سەر دامودەزگاكانی دەسەڵات تا ئەوكاتەی بەقازانجی خۆیان دەبێ. ئەوەی گرنگی ئەم گروپانەی زیاتركردووە ئەوەیە كە لەپەراوێزی دەسەڵاتدا چالاك دەبنو بەشێوەیەكی ئینتهازیو نارەسمی نائەخلاقی سوود لەئیمتیازاتی دەسەڵات وەردەگرن.

توێژینەوەو لێكۆڵینەوەكانی تایبەت بەسیستەمەكانی سیاسەتو كۆمەڵایەتی پەنجەیان لەسەر ئەوەداناوە كە لەدەرەوەی حیزبە سیاسییەكاندا كۆمەڵێك گروپ هەن پێیان دەوترێت ((گروپی گوشار))یان ((گروپی كاریگەری)) ئەم گروپانە لەزۆربەی كۆمەڵگا هاوچەرخەكاندا هەڵدەستن بەئەنجام دانی ئەركی سیاسی. لەهەندێ حاڵەتدا، ئەم ئەركانە لەقازانجی كۆمەڵگادایەو لەهەندێ حاڵەتیش دا لەزیانیدایە، چونكە

راستەوخۆ کاردەکەنە سەر سەقامگیربوونی یان پێشکەوتنی. دەکرێ لەکۆمەڵگایەکدا کە سیستەمی سیاسی سەقامگیر بێت، ئەم گرووپانە ببنە هۆکارێکی زیاتر لەپێناوی بەرژەوەندی کۆمەڵگادا، چونکە لەو حاڵەتەدا لەرێگەی ئەمانەوە جەماوەر دەتوانێ خواستو نارەزایەتیەکانی دەربڕێ. هەروەها لەرێگەی ئەو دەربڕینانەوە دەسەڵات دەتوانێ ئاراستەو بۆچوونەکانی خەڵك بزانێت. بەڵام گەر هاتوو دەسەڵاتی سیاسی لاوازبوو، ئەوا ئەم گروپانە دەتوانن ببنە هەڕەشە بۆ سەر دەسەڵاتی حکومەتو بەڕێوەچوونی کاروبارەکانی، لەم حاڵەتەشدا توێژەکانی کۆمەڵگا دەکەونە ژێر رەحمەتی ئەم گروپانەوە (وەك چۆن لەپاش جەنگی جیهانی دووەم لەفەرەنسا رویدا).

جیاوازییەکانی نێوان گرووپەکانی گوشارو حزبە سیاسیەکان

پێویستە جیاوازی بکەین لەنێوان حزبە سیاسییەکانو گرووپەکانی گوشار. حزبی سیاسی بایەخ بەدەسەڵات دەداتو لەکۆمەڵگا زۆر پێشکەوتوەکاندا دەردەکەوێت. ئەو کۆمەڵگایانەی کەسیستەمی سیاسییان زۆر پێشکەوتوو ئاڵۆزە، چەندین رێکخراوی حزبییان تێدا

دروست دەبێ و هەریەکەش هەوڵی دەسەڵات گرتنە دەست دەدا. بەڵام گروپەکانی گوشار بریتین لەو توێژەی ناو کۆمەڵگا کەهەوڵ دەدات کاریگەری لەسەر چینی دەسەڵات دار بەجێبهێڵێ، هەر لەبەر ئەوەشە ئەو ناوەی بەسەردا بڕاوە.

لەرووی قەبارەو هێزیشەوە ئەم دوو رێکخراوە جیاوازییان هەیە. هەریەکەیان بواری گرنگی پێدانی تایبەت بەخۆیان هەیەو رادەی کاریگەریشیان جیاوازە. ئەگەر حزبی سیاسی هەوڵی بەدەست هێنانی دەسەڵاتی سیاسی دەدات و دەیەوێت راستەوخۆ ئەرکە سیاسییەکان راپەڕێنێ، لەبەرامبەردا گروپەکانی گوشار هەوڵ دەدەن (خۆیان لەو کەسانە نزیک بکەنەوە کە پۆستە ستراتیژەکانیان لەدەست دایە یان لەناو کۆمەڵگادا رۆڵیان هەیە).

خەسڵەتێکی تری گروپەکانی گوشار ئەوەیە جیاوازە لەکۆمپانیاکانی بازرگانی، چونکە هەوڵ نادەن لەم رێگەوە پارەیان دەست کەوێت، بەڵکو دەیانەوێت بەرژەوەندییەکان و هەندێ خەسڵەتی مەعنەوی خۆیان بپارێزن، با ئەو بەرژەوەندیانەش گرێدراوبن بە

بەرژەوەندی مادیەوە. جگە لەوانە ئەم گروپانە هەوڵ دەدەن ئامانج و بەرژەوەندیەکانی ئەندامەکانیان بپارێزن، کەچی کۆمپانیا بازرگانییەکان هەوڵ دەدەن دەست بەسەر بازاڕی ئەو کاڵایەدا بگرن کە کۆمپانیایەکیتری هاوچەشن بەرهەمی دەهێنێ.

سەرەڕای ئەوانەش ئەم گروپانە لەهەندێ شت دا لەگەڵ کۆمپانیا بازرگانیەکاندا یەك دەگرنەوە، هەر بۆ نموونە هەردوولایان ئەوپەڕی توانایان دەخەنەگەڕ بۆ تێك شکاندنی ئەو لایەنانەی کەدژی بەرژەوەندییەکانی ئەمان کاردەکەن، لەو پێناوەش دا تەنانەت بەرتیل-یش دەدەن. هەروەها هەردولایان بەپێچەوانەی حزبی سیاسی نایانەوێ دەسەڵاتی سیاسی کۆنترۆڵ بکەن (لەوەش بترازێ ئەمانە بەرپرسیارنین لەبەرامبەر خراپ بەڕێوەچوونی دام‌ودەزگاکانی حکومەت).

بەهەرحاڵ، گروپەکانی گوشار جیاوازیتریان لەگەڵ حزبی سیاسیدا لەوەدایە کەسەرچاوەی دارایان سنورداره، بەڵام حزبی سیاسی وانییە. هەروەها لەکاتی دەرکردن و هەڵوەشانەوەی بڕیارو یاساکاندا گروپەکانی گوشار هەوڵ دەدەن لەبەرژەوەندی خۆیاندا دایشکێنن،

واتە ئامانجەکانیان سنووردارن، بەڵام حزبی سیاسی ئامانجەکانی فرەو بەربڵاون و پرۆگرامی حزبەکان قسە لەسەر تێکڕای مەسەلە گشتیەکان دەکات.

هەرچەندە گروپەکانی گوشار لەدەرەوەی دەسەڵاتن، بەڵام هەوڵ دەدەن سیاسەتە گشتییەکان بەرەو لای خۆیان راکێشن، بەڵام حزبە سیاسیەکان لەهەوڵی راکێشانی رای گشتی دان بۆلای خۆیان تاکو لەرێگەیەوە دەسەڵات بگرنە دەست. دواتر گروپەکانی گوشار لەسەر بنەمایەکی دیموکراتی خۆیان رێك خستووەو سەرۆکی گروپەکە خۆی باڵادەستە، ئەمەش پێچەوانەی حزبە سیاسییەکانە کە بەشێوازێکی دیموکراتیانە پەیڕەودەکەن لەکاتی دەرکردنی بڕیارەکانیاندا، لەهەندێ بڕگەدا حزبە سیاسییەکان و گروپەکانی گوشار یەك دەگرنەوە، چونکە هەردوولایان لەلایەن حکومەتەوە گرنگیان پێ‌دەدرێت، هەورەها لەبەرئەوەی هەردوولا وەك نیوەندێك لەنێوان حکومەت و هاوڵاتیاندا کاردەکەن. لەوڵاتە تۆتالیتاریەکاندا گروپەکانی گوشارو حزبە سیاسییەکان وەك یەکیان لێدێت و هەردوولایان هەڕەشەی راستەوخۆو ناراستەوخۆ بگرە لەهەندێ

حاڵەتدا توندوتیژی بەکاردەهێنن وەك ئەوەی لەکاتی دەسەڵاتی نازییەکانی ئەڵمانیاو فاشیەکانی ئیتاڵیادا روویدەدا.

لەمەوە بۆمان دەردەکەوێت گروپەکانی گوشار کاریگەرییەکی زۆریان هەیە لەسەر رای گشتی و حکومەت، چونکە خاوەن توانایەکی دارایی زۆرن و ئەو داراییەش کارئاسانیان بۆ دەکات تاکو لەرێگەیەوە کەناڵەکانی راگەیاندن بەکاربهێنن و بۆ خستنەرووی کێشەکانیان لەهەموو کات وشوێنێکدا. ئەوەش دەبێتەهۆی هاوسۆزی رای گشتی لەگەڵیاندا. جگە لەوەش ئەم گروپانە زۆر بەئاسانی دەتوانن نهێنەکانی دەوڵەتیان دەست کەوێت و لەرێگەی ئەوەشەوە هەڕەشە لەحکومەت دەکەن گەرهاتوو خواستەکانیان جێبەجێ نەکەن ئەوا لەراگەیاندەکاندا ئەو نهێنیانە بڵاودەکەنەوە. هەر ئەوەش حکومەت ناچاردەکات خواست و داواکارییەکانیان جێبەجێ بکەن.

لێرەوە دەکرێ بڵێین گروپەکانی گوشار بەپلەی یەکەم کار بۆ هێنانەدی بەرژەوەندییەکانیان دەکەن، ئەم گروپانە لەکۆمەڵە خەڵکێکی زیرەك و بزێو پێکهاتوون و

دەتوانن لەهەموو جێگەیەك كاربكەن و پەیوەندی و دۆستایەتیەكانیان بەكاربهێنن و گەر كرا لەرێگەی گوشاری داراییەوە بگەن بەئامانجەكانیان. دەكرێ بڵێین گروپەكانی گوشار بەرژەوەندی هەڕەشەیەكن بۆسەر بەرژەوەندی گشتی، چونكە وەك وتمان تەنیا بەرژەوەندی خۆیان لەبەرچاو دەگرن و گوێ بەبەرژەوەندی گشتی نادەن و (هیچ رێگەوشوێنێكی دیموكراتیانەش لە پەیوەندییەكانیاندا ناگرنەبەر).

چەمكی گروپەكانی گوشار

دیاردەی گروپەكانی گوشار بەشێوەیەكی تایبەت لەلایەن زانایانی كۆمەڵناس و بەشێوەیەكی گشتی لەلایەن زانستی سیاسییەوە گرنگیان پێدراوە. توێژەری بەناوبانگی فەرەنسی ((ژان مینو)) بەشێكی بەرباڵوی لێكۆڵینەوەكانی بۆ ئەم دیاردەیە تەرخانكردووە. وەك پێشتر باسمان كرد گروپە كۆمەڵایەتیەكان دەبنە دوو ئاراستەی بنەڕەتی و رەسەن (خێزان) و پەراوێز (كۆمەڵە ناوەندییەكان وەك حزب و سەندیكا و گروپەكان (گروپەكانی گوشار بەشێكن لەم گروپە كۆمەڵایەتییە). ئەم گروپانە كۆمەڵەخەڵكێك لەخۆیان كۆدەكەنەوە كە

بەرژەوەندی لێك نزیكیان هەیەو كار بۆ بەدیهاتنی دەكەن و وەك گروپ و تاك هەڵدەستن بەچارەسەركردنی كێشەكانیان ئەندامانی گروپەكانی گوشار لەزۆر رووەوە لێك نزیكن، بەڵام ئامانجیان ئەوە نییە (قازانجی بازرگانی بكەن و دەسەڵاتی سیاسی بگرنە دەست)، گومان لەوەدانییە كۆمەڵە رێكخراوێك هەن تاراددەیەك لەچالاكییەكانی حكومەت دوورن، وەك رێكخراوە ئایینەكان و كۆمەڵەكانی مافی مرۆڤ، لەهەمان كاتدا كۆمەڵە رێكخراوێكیتر هەن پەیوەندی راستەوخۆیان بەچالاكی سیاسیەوە وەك كۆمەڵەو رێكخراوە پیشیەكان و پیشەوەرە بچوك و بازرگانە بچووكەكان. ئەمانە هەوڵ دەدەن گوشارو كاریگەری لەسەر دەسەڵاتی پەرلەمانی و دەسەڵاتی گشتی دابنێن و ئامانجەكانیان بهێننەدی و پارێزگاری لەبەرژەوەندیەكانی خۆیان بكەن. لێرەدا بەپێویستی دەزانین بڵێین سەدان رێكخراوی جیاجیا هەن كەلەرووی قەبارەو گرنگیانەوە جیاوازن و هەریەكەیان كاریگەری خۆیان هەیە لەسەر رای گشتی و سیاسەتی گشتی.

هۆکاری ناونانی ئەم گرووپانە بە ((گروپی گوشار یان تاقمەکانی کاریگەری)) دەگەڕێتەوە بۆ ئەو گوشارانەی کەئەم گروپانە دەیخەنە سەر رای گشتی و سیاسەتی گشتی. رێژەی کاریگەری و گوشاری ئەم گروپانە لەگروپێکەوە بۆ گروپێکیتر دەگۆڕێ. بۆ نموونە هەندێك گروپ هەن گوشارەکانیان بەردەوامی تێدایەو لەرووی شێوازیشەوە جۆراوجۆرن، بەلام هەندێ گروپیتر هەن تەنیا لەکاتی پێویست داو بەپچڕپچڕی گوشارەکانیان بەکاردەهێنن.

لەچوارچێوەی گرنگیدانی بەم دیاردەیە، توێژەری فەرەنسی ((ژان مینو)) سەبارەت بەگروپەکانی گوشار دەڵێ: ((هیچ گروپێکی بەرژەوەندی لەفۆرمی رێکخراوێکی گوشار لەئارادا نییە، تەنیا لەوساتەدا نەبێ کەتێدا بەرپرسیارن بۆ هێنانەدی مەرامەکانی خۆیان دەست بەدانانی کاریگەری لەسەر دامەزراوەکانی حکومەتدا دەکەن، هەر بۆ نموونە سەندیکای بەرهەم هێنەران لەفۆرمی گروپی بەرژەوەندی دایە، چونکە ئەو دامەزراوەو بەئامرازە تایبەتیەکانی خۆی چاودێری دابەش بوونی کرپار لەنێو ئەندامەکانی خۆی دەکات،

بەڵام ئەودەمە دەبێتە گروپێکی گوشار کە ئامانجی دەگۆڕێ بۆ گەیشتن بە دەسەڵات)).

هەروەها دەڵی: ((گروپەکانی گوشار وەك تاقمێك کۆمەڵە چالاکییەك لەخۆدەگرن و گروپەکانی گوشار پشت بەشیکردنەوەی ئەو چالاکیانە دەبەستن، بەڵام لەگۆشەنیگای دیاریکراوەوە)).

پۆلین کردنی گروپەکانی گوشار

هەندێ لەبیرمەندانی رۆژئاوایی و لەنێوانیاندا بیرمەندیی فەرەنسی ((مینو)) پێیان وایە کە گروپەکانی گوشار دەبن بەدوو جۆری گەورەوەو لێرەدا ئامانجەکان رۆڵی سەرەکی دەبینن. ئەو دوو گرووپەش بریتین لە:

١-**رێکخراوە پیشەییەکان:** ئەمانە ئەو گروپانەن کە کار بۆ بەدەست هێنانی بەرژەوەندی مادی بۆ ئەندامانیان دەکەن و دەیانەوێت دەسکەوتەکانیان بپارێزن. هەروەها ئەم گروپانە دەیانەوێت خۆشگوزەرانی بۆ ئەندامانی رێکخراوەکانیان دەستەبەربکەن. ئەندامانی ئەم گروپە زیاتر لەیەك گرووپی پیشەین و سەندیکاکانی کرێکاران و خاوەن پیشەکان و بەرهەم هێنەکان لەم جۆرە رێکخراوانەن.

٢-ئەو کۆمەڵەو تاقمانەی کەخاوەن ئایدۆلۆژیان و دەیانەوێت لەرێگەی هەڵوێستە فکری و ئەخلاقیەکانیانەوە بەرژەوەندییەکانیان بپارێزن. گرووپە ئایینی و ئەخلاقی و نیشتمانییەکان و پارێزەرانی ژینگەو مۆژدە بەخشان و گروپەکانی مافی مرۆڤ و پارێزەرانی باڵندەو گیانەوەرە دەگمەنەکان لەم گرووپانەن.

ئەوەی تێبینی دەکرێ ئەم دوو جۆرە هەموو تاقمەکانی گوشاریان لەخۆیاندا کۆکردوەتەوە. هەروەها ئەم دوو گروپە دانەخراون، واتە هەر گرووپێکی پیشەیی دەتوانێت ئایدۆلۆژیایەك بۆ خۆی هەڵبژێرێ وئاراستەو ئامانج بۆخۆی دیاریکات.

جۆرەکانی گروپەکانی گوشار

لەسەرەتادا باسمان لەوەکرد گروپەکانی گوشار ئەو گروپانەن کەدەتوانن گوشاری سیاسی لەسەر دەسەڵات دابنێن، هەرچەند ئەم گروپانە لە بنەڕەتدا کار بۆ ئەوەدەکەن ئامانجەکانی ئەندامەکانیان دابین بکەن، بەڵام دەکرێ دابەشیان بکەین بۆ ئەم بەشانە:

١-**گروپەکانی گوشاری سیاسی**: ئەم گروپانە کارەکانی خۆیان بەشێوەیەکی سەرەکی لەچالاکی سیاسی

وڵاتەکەدا سنوردار دەکەن. وپێیان دەوترێت لوبی و باشترین نمونەش لۆبی جولەکەیە لەئەمریکا و کاریگەرییەکی گەورەیان هەیە لەدروست کردنی بڕیارە سیاسیەکانی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.

٢-**گروپەکانی گوشاری نیمچە سیاسی**: سەندیکاکانی کرێکاران و یەکێتی پیشەوەران دیارترین نمونەی ئەم جۆرە گروپانەن، هەرچەندە کاروباری ئەمانە کەمتر خۆی لەسیاسەت دەدا، بەڵام ناتوانن بگەن بە ئامانجەکانیان تاکو چالاکی سیاسی نەکەن.

٣-**گروپەکانی گوشاری خاوەن ئامانج**: ئەم گروپانە بەپێی جیاوازی ئامانجەکانیان دەگۆڕێن، تیایاندا هەیە پێیان دەوترێ خاوەن باوەڕەکان یان خاوەن بەرنامەکان و هەوڵ دەدەن هەندێ باوەڕی خۆیان بەدیبهێنن وەك ((گروپی یەکگرتنەوەی ئەوروپا)) یان ((گروپی حکومەتی کرێکاری)) بەریتانیا. هەروەها هەیانە پێیان دەوترێت گروپەکانی بەرژەوەندی تایبەت. ئەمانە خەبات بۆ بەرژەوەندییە تایبەتەکانی خۆیان دەکەن، لەوانەیە ئەو بەرژەوەندیانە نەتەوەیی یان لۆکاڵی بن.

٤-گروپی گوشاری بەرگریکەر لەبەرژەوەندی وڵاتانی بێگانە لەناو وڵاتەکەدا: ئەم گروپانە زیاتر لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادا دەردەکەون وهەر وڵاتێك هەوڵ دەدات گروپێك دروست بکات بۆ پشتیوانی خۆی ئەوەش لەپێناوی بەرگریکردن لەبەرژەوەندییەکانی وڵاتەکە لەئەمریکا.

لێرەدا شاراوە نییە کەهەر گرووپێك بەپێی سیستەمی سیاسی وڵاتەکەی خۆی شێوازی کارکردنی دەست نیشان دەکات، شێوازەکانی کارکردنی گروپەکانی گوشار بریتین لە:

١-پەیوەندیکردنی راستەوخۆ بەحکومەت و بەرپرسەکانی حکومەت تاکو هەندێ بڕیار دەرکەن کەئەوان دەیانەوێت یان هەندێ بڕیار هەڵوەشێنەوە کە لەگەڵ خواستی ئەواندا ناگونجێ.

٢-پەیوەندیکردن بەئەندامانی پەرلەمانەوە بۆ دەرکردنی هەندێ یاسا کە لەبەرژەوەندی ئەواندابێت. زۆرجار ئەندامانی ئەم گرووپە بۆ ئەو مەبەستە دیاری دەبەخشن و ئاهەنگ دەگێڕن تاکو کار بکەنە سەر

ئەندامانی پەرلەمان و حکومەت. بۆ ئەم مەبەستەش دەلالی تایبەت و پسپۆریان هەیە.

٣-هاوکاریکردن لەگەڵ گرووپەکانی گوشاریتردا بۆ تەنسیق کردن و نەهێشتنی جیاوازییەکانیان. زۆرجار چارەسەری ناوەند دیاریدەکەن.

٤-ئامادەکردنی رای گشتی بۆئەوەی لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی ئەواندا بگونجێن. ئەوەش لەرێگەی کەناڵەکانی راگەیاندن و جەماوەری یان لەرێگەی بلاوکردنەوەی بەیاننامە و رێکخستنی گۆڕو سیمینارو کۆنگرەوە دەبێت، ئەم مەسەلە وا لەحکومەت دەکات خواستەکانی ئەم گروپانە بەراورد بکات.

گروپەکانی گوشارو گروپەکانی خاوەن بیروڕا (ئایدۆلۆژیا)

لەریزی گروپی یەکەمدا بازرگان و کرێکارو پیاوانی خاوەن پیشەسازی و کشتوکاڵ و گروپە نەتەوەییەکان هەن. لەزۆر ولاتانی دونیادا ژووری بازرگانی و یەکێتی پیشەسازان و جووتیاران هەیە. ئەم گروپەیان هەموو ئەوانە دەگرێتەوە کە کەرەستەی خاو بەرهەم دەهێنن یان دەگوازنەوە یان دەفرۆشن. خاوەن بانک و پەیمانگاکانی تەئمین و دابین کردنی شمەك دەچنە ریزی ئەمانەوە.

بەڵام گروپەکانی خاوەن بیروڕا (ئایدۆلۆژیا) پەیوەندیو ڕێکخستنەکانیان لەسەر بەرژەوەندییەکی بەربڵاوتر ڕێك دەخەن. هەندێ گروپی وەك (پاراستنی ترافیك).

هەرچەندە جیاوازی هەیە لەنێوان ئەو دوو گروپەدا، بەڵام هەندێ گروپ هەن کاری هەردوو گروپەکە دەکەن، وەك گروپی جەنگاوەرە دێرینەکانی ئەمریکا کەخاوەن بۆچونێکی محافزکارانەیان هەیەو بە بەهێزترین گروپی گوشار دادەنرێن لەو وڵاتەدا. هەروەها (کۆمەڵەی کچانی شۆڕشی ئەمریکا)و (یەکێتی لاوان)و گروپە ئایینیو مەدەنییەکان. هەروەها هەندێ گروپی وەك پزیشکانو پارێزەرانو ئەندازیاران هەیە کەهەم بەرگری لەبەرژەوەندی خۆیان دەکەنو هەم خاوەن بیروڕای سیاسیو کۆمەڵایەتین.

ڕەگەزکانی چالاکی گروپەکانی گوشار

ئەوەی گرنگی گروپەکانی گوشاری زیاتر کردووە، کۆبوونەوەی کەرەستەکانی بەرهەم هێنانە لەدەست چەند کەسێکی کەمدا لەلایەكو یەکێتییەکانی کرێکارانو پیشەوەرانو جوتیاران لەلایەکیتردا، هەر ئەوەش وای کردوە، حکومەتەکان نەوێرن ڕووبەرووی ئەم گروپانە

ببنەوە. بۆ کورت کردنەوەی دەستێوەردانەکانی ئەم گروپانە حکومەتەکان هەڵدەستن بەدەرکردنی کۆمەڵە بڕیارێك بۆ بنبڕکردنی بەرتیلو سوکایەتی پێکردنو بەکارهێنانی ناشەرعی پۆستو هەوڵ دان بۆ رەخساندنی هەلی یەکسان بۆ خستنەرووی بۆچوونەکان. هەروەها حکومەتەکان کار بۆ ئەوەدەکەن هەندێ لەخاوەن پیشەو توێژە جیاجیاکان لەپەرلەماندا بکەن بەئەندامو خەڵك لەوە هۆشیار بکەنەوە کەگرنگی بەبەرژەوەندی گشتی بدەن. ((ژان مینو))ی بیرمەندی فەرەنسی ئەو رەگەزە سەرەکیانەی دەست نیشانکردووە کە دەبێتەهۆی چالاکتربوونی گروپەکانی گوشار.

١-ژمارەی ئەندامانی گروپەکانی گوشار: توانا و هێزی گروپەکانی گوشار بەندە بەژمارەی ئەندامەکانی. ئەوەی کەپێویستە لەبەرچاوبگیرێت هەموو ئەندامانی گروپەکانی گوشار وەك یەك چالاكو هۆشیار نین لەسەر ئەو مەسەلانەی کە گروپەکە بەرگرییان لێدەکات. لەوانەیە سیاسەتمەدارەکان لە گروپێکدا ((زیاتر هێزێکی شاراوە))بن لەوەی ئەندامێکی ئاسایی بن.

٢-توانای دارایی: تا ژمارەی ئەندامانی گروپەکە زیاتربن، توانای داراییان بەهێزترو پتەوتر دەبێت، چونکە گروپەکە لەسەر ئابونەی ئەندامەکانی دەژی. گومان لەوەدا نییە گەر گروپەکە پشت بەدارایی خۆی ببەستێ گوشارەکەی بۆ سەر حکومەت ودەسەڵاتی سیاسی زیاتر دەبێت.

٣-رێکخستنی پتەو: دەبێ بزوتنەوەکە خاوەن بناغەیەکی بەهێزبێت، دوو هۆکار هەن بۆ رێکخستنی بەهێز یەکەمیان جۆری سەرکردایەتیەکەیەو دووهەمیشیان گرنگی ئەو پەیوەندیانەیە کە گروپەکە لەنێوەندەکانی پەرلەمان و وەزارەتەکان و دامەزراوەکانی بەرهەم هێنانی رای گشتیدا هەیەتی.

٤-پلەوپایەی کۆمەڵایەتی گروپەکانی گوشار: هەموو گروپە کۆمەڵایەتیەکان وەك کەسایەتیەکان لەهەوڵی ئەوەدان پلەوپایەی کۆمەڵایەتی تایبەت بەخۆیان هەبێت. ئاستی کۆمەڵایەتی گروپەکە دەتوانێ ئەندامی بۆ راکێشێ یان لێ دورخاتەوە. پلەوپایەی کۆمەڵایەتی گروپەکە رۆڵی گەورە دەبینێ لە کاریگەری گروپەکە لەسەر دەسەڵاتی سیاسی و حکومەت.

ئەو کەناڵ و شێوازانەی کە گروپەکانی گوشار بەکاری دەهێنن

ژان مینو ئەو کەناڵ و شێوازانەی دەست نیشانکردوە کە گروپەکانی گوشار بەکاری دەهێنن بۆ گوشار خستنە سەر حکومەت و دەسەڵاتی سیاسی.

١-راگەیاندن: گروپەکانی گوشار بەشێوەیەکی سەرەکی راگەیاندن بەکاردەهێنن بۆ گوشار خستنەسەر دەسەڵات. ئەویش لەرێگەی بڵاوکردنەوەی یاداشت وسکاڵا و پێشنیار بۆ بەردەم پیاوانی دەسەڵات تاکو قەناعەتیان پێبکەن و رایان بگۆڕن. لێرەشدا چالاك بوونی ئەو کەناڵەی کە گروپەکانی گوشار بەکاری دەهێنن دەردەکەوێت.

٢-هەبوونی پارە: پارە رۆڵێکی کاریگەر دەبینێ لە کەسب کردنی هەندێ لەپیاوانی دەسەڵات و سیاسەت، ئەویش بەهێنانیان بۆ ناو حزبەکان یان بە بەرتیل دان بە گەورە بەرپرسان.

٣-هەڕەشە: گروپەکانی گوشار لەهەندێ حاڵەتدا پەنا بۆ هەڕەشەدەبەن و جاری واهەیە هەڕەشەکە دەگاتە تیرۆرکردن و رفاندن و هەندێ شێوازی تری هەڕەشەوگوڕەشە.

٤-كـاری راستەوخۆ: وەك بەکارهێنانـی هێزو توندوتیژیو مانگـرتنو خۆپیشـاندانی جـەماوەریو نانـەوەی ئـاژاوە لەشوێنە گشتیەکاندا.

چـالاکی گروپەکانــی گوشــارو کاریگەریــیان لــەوەدا دەردەکــەوێت کەشــان بەشــانی سیاســەتمەدارو گــەورە بەرپرســان کاردەکــەن. هەرچــەندە هەنــدێك لایــەن پێــیان وایە گروپەکانـی گوشـار تەنـیا ((ئالەتێکـی بەهێـزن)) بۆ کوشتنی دیموکراسـی، بـەڵام کەسـانیتر هـەن پێیان وایـە ئەو بڕیارە بڕیارێکـی زاڵمانەیەو گروپەکانـی گوشار بەوە لەقەڵەم دەدەن کە بەتەنیا کار لەسەر رای گشتی دەکەن.

هەندێ لە بیرمەندانی سوسیالیستی پێیان وایە کێشەی گروپەکانـی گوشـار تەنـیا لەحاڵەتێکدا چارەسـەر دەبێت کە داهات بەیەکسانی دابەش بکرێت لەنێوان کۆمەڵگادا. هــەر بــۆیە باشــترین شــێواز بــۆ نەمانـــی کاریگــەری گروپەکانـی گوشـار پەیڕەوکردنـی سیسـتەمی کۆمەنیـزم یـان سوسیالیسـتیە، چـونکە ئـەم گـروپانە لەپـێکهاتەی دەوڵەتدا دەتوێنەوەو دەبنە بەشێك لەحکومەتو کار بۆ بەدیهاتنی بەرژەوەنـدی گشتی کۆمەڵگا دەکەن. بەڵام ئەم بۆچونانە سەرکەوتنیان بەدەست نەهێنا، چونکە لەگەڵ

سروشتی مرۆڤدا نەدەگونجان کەحەزی لەخۆیەتی و بەرژەوەندی خۆی دەخاتە پێش بەرژەوەندی کۆمەڵەوە.

هەندێ نمونەی گروپەکانی گوشار

گرنگترینی گروپەکانی گوشار خۆی لەم نموونانەدا دەبینێتەوە.

یەکەم: سەندیکاکانی کرێکاران و کۆمەڵەی پیشەومران:

بریتییە لەو رێکخراوانەی کە کرێکاران دایدەمەزرێنن و دەبنە ئەندام تێیدا بەمەبەستی یەکخستنی هەڵویستیان و خەبات کردن بەشێوەیەکی بەکۆمەڵ لەپێناوی دەست کەوتنی مافەکانیان. وەك ئاشکرایە دامەزراندنی ئەم رێکخراوە کرێکارانەو بوون بەئەندام تیایاندا دەبێتەهۆی رەخساندنی هەلی ئاگاداربوون لەهەلومەرجی کارەکانیان و دەستنیشانکردنی پێداویستەکان و خواستەکانیان و یەکخستنی توانا و هەوڵەکانیان لەگروپێکدا.

بەڵام گروپەکانی پیشەیی تەنیا لەکرێکاراندا قەتیس نەبوون، بەڵکو خەڵکانی تریش کەپیشەو کاری هاوشێوەیەکان هەیە دەتوانن لەسەندیکای خۆیاندا کۆببنەوە. ئەم گروپانە دەتوانن بەشێوەیەك لەشێوەکان

کاریگەری لەسەر کۆمەڵگا دابنێن و ئاراستەی حکومەت بکەن. ئەویش بەپێی توانا و هەلومەرجی کارکردنیان، ئەمانە دەتوانن لەرێگەی مانگرتن لەکارو وەرگرتنی یەك هەڵۆیستی ببنە رێگر لەبەردەم جێبەجێکردنی بڕیارەکانی حکومەت.

لەم سەردەمەدا سەندیکاکانی کرێکاران گرنگترین گروپی گوشارن لەوڵاتان، چی لەرووی ژمارەوە بێت یان لەرووی هێزوکاریگەرییەوە بێت. ئەم سەندیکایانە هەموو گۆڕەپانەکانی کاری پیشەسازی و بازرگانی و کشتوکاڵی تەنانەت خاوەن پیشە ئازادەکانی وەك پزیشکان و پارێزەران و دەرمانخانەو مامۆستایانیش دەگرێتەوە. هەر ئەم سەندیکایانەش کە لەکۆمەڵگاکاندا چالاکن. بەڵام لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا سەندیکای کرێکاران لەبەر زۆری ژمارەی ئەندامانی گرنگترین سەندیکان، چونکە لەهەموو سەندیکاکانیتر لەحزبە سیاسی و جەماوەرییەکانەوە نزیکن. هەرچەندە ئەم سەندیکایە بایەخ زۆربە دابین کردنی بەرژەوەندی ئابووری و کۆمەڵایەتی ئەندامەکانی دەدات، بەڵام رۆڵێکی سەرەکی دەبینێ لەپرۆسەی کارکردنە سەر دەرکردنی

بڕیار لەلایەن دەوڵەتەوە، بگرە لەخۆ هەڵقورتاندە کاروباری سیاسیو کارکردنە سەری.

پەیوەندی سەندیکاکان بەحزبە سیاسیەکانەوە

ئاشکرایە پەیوەندی سەندیکاکانی کرێکاران بەحزبە سیاسییەکانەوە فرەرەنگو لەهەمان کاتدا جیاوازە، لەوانەیە ئەو پەیوەندییە شەخسیو ئایدۆلۆژی بێت. بۆ نموونە دەکرێ کەسەکان ئەندامی حزبێك بنو لەهەمانکاندا ئەندامی سەندیکایەك بن. لەوانەیە بوون بەئەندام لەحزبێکدا ببێتەهۆی چوونەریزی سەندیکایەکەوە وەك لەحزبی کرێکارانی بریتانیادا روودەدات کەئەندامەکانی لەخەڵکی سادەو سەندیکاکان بێت. بۆیە لەم حاڵەتانەدا ئاساییە کە سەندیکاکان کاربکەنە سەر دارشتنی سیاسەتەکانی حزبەکان. لەم سەردەمەدا کەزۆربەی کارگێڕانی سەندیکاکان هەرخۆیان کارگێڕی حزبە سیاسییەکانن، چونکە زۆرجار سەندیکاکان پاشکۆی حزبە سیاسەکانن. سەندیکاکان دەیانەوێ لەرێگەی حزبەکانەوە بۆ کۆکردنەوەی ژمارەی دەنگ یارمەتی سەندیکاکان دەدەن.

بەم جۆرە لەرێگەی ئالوگۆڕکردنی رۆڵەکانەوە، رووبەرووبونەوەی حکومەت و حزبە سیاسییەکان شێوە راستەوخۆکەی دەگۆڕێ و بەناراستەوخۆ لەرێگەی سەندیکاکانەوە ئەنجام دەدرێن. لێرەوە دەتوانین لەناوەرۆکی بزوتنەوەکانی مانگرتن بگەین.

سەندیکاکان و کاریگەریان لەسەر ژیانی سیاسی

بەپێی قەبارەو ستراتیژیەتی سەندیکاکان کاریگەرییان لەسەر دەسەڵاتی سیاسی دەگۆڕێت. شێوازی مانگرتن و کارکردنی راستەوخۆ گرنگترین چەکە بەدەست سەندیکاکانەوە. هیچ حکومەتێك ناتوانێ لەبەرامبەر (بۆ نمونە مانگرتنی کرێکارانی نەوت) (لەولاتانی بەرهەمهێنی نەوت دا) بەبێ دەنگی بوەستێ یان لەولاتە پیشەسازییەکاندا بەرامبەر مانگرتنی کرێکارانی ئاسن و خەڵوزو گواستنەوەو گەیاندن.

لەهەندێ حاڵەتدا سەندیکاکان لەحزبە سیاسیەکان بەهێزترن، بۆ نمونە ((سەندیکای کاری ئەمریکا)) توانای ئەوەی هەیە بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ مانگرتن دروست بکات و موچەی تەواوی مانگرتووەکانیش بدات. لێرەدا ئەوەی تێبینی دەکرێت ناکرێ ئەو سەندیکایانە

بەشۆڕشگێڕ لەقەڵەم بدرێت، بەڵکو ئەوە ئاراستەیەکی سەندیکاییە بۆ کرێکارانی ئەمریکاو دەچێتە خانەی سیستەمی سەرمایەداری ئەمریکاوە.

دووەم: گروپە خاوەن ئایدۆلۆژییەکان

گروپە ئایینەکان (پیاوانی ئاینی) گرنگترین گروپی گوشارن لەسەر سیستەمی سیاسی (واتە دەسەڵات). ئاشکرایە دەسەڵاتی ئاینی تاکو ماوەیەکی درێژ کاریگەری هەبوو لەسەر دەسەڵاتی سیاسی. واتە بۆ ماوەیەکی درێژ پیاوانی ئاینی خۆیان دەسەڵاتیان لەدەست دابوو. لەسەردەمی دەوڵەتی ئیسلامی یەکەم و ئەوروپای سەردەمی کلێسەکان وابووە. هێشتا کاریگەری پیاوانی ئاینی لەسەر گۆڕەپانی سیاسییەوە بەهێزە. دیارترین نمونەش رۆڵی پیاوانی ئایینیە لەئێران و ململانێیان لەگەڵ رژێمی شاو روخاندنی ئەو رژێمە لەساڵی ١٩٧٩. بزوتنەوە سیاسیەکان خۆیان لەزۆر بواری ژیاندا هەڵدەقورتێنن هەر لەجل وبەرگی ژنانەوە بگرە تادەگاتە مەسەلەی منداڵ لەباربردن و دژایەتیکردنی ئینحلالی ئەخلاقی.

بەڵام سەبارەت بە سوپا وەك هێزێکی گوشار، هەموولایەك دەزانن هەر لە کۆنەوە دەسەڵات داران پشتیان بەهێزێك بەستووە بۆ بەڕێوەچوونی ئیدارەو ئاراستەکردنی سیاسی. هەرچەند کاری سەرەکی سوپا بریتییە لەپاراستنی سنوورەکانی وڵاتو دابین کردنی ئاسایش بۆ هاووڵاتیان، بەڵام سوپا بەهێزێکی گەشار لەقەڵەم دەدرێتو ئاستو ڕێرەکەشی بەندە بەپێشکەوتنو پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی وڵاتەکەوە.

لەوڵاتە پێشکەوتووەکاندا سوپا وەك هێزێکی گوشار یەکێکە لەدامەزراوە سەربەخۆکانی ناوەوەی دەوڵەت، واتە ملکەچی دەسەڵاتی سیاسی مەدەنییەو فەرمانەکانی لەدەسەڵاتی شەرعییەوە بۆ دێت. ئەرکی بریتییە لەپاراستنی وڵات لەهەر دەست درێژییەکی دەرەکیو پاراستنی دەستورو سەرۆکی دەوڵەت خۆی فەرماندەی هێزە چەکدارەکانی لەدەست دایە.

لەم ئاراستەوە تێبینی ئەوە دەکرێ گرنگیدانە سەربازیو بەرگرییەکانی نیشتمانی لەزۆر بواری ژیاندا پەل دەهاوێژێو پەیوەندی بەهەموو تواناکانو داهاتەکان حکومەتەوە هەیە، هیچ بوارێکی ئابووریو

سیاسی و کۆمەڵایەتی نیە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پەیوەندی بە بەرگریکردن لەنیشتمانەوە نەبێت. پێشکەوتنی شارستانیەت و ڕێکخستنی گواستنەوەی دەریایی و ئاسمانی و زەمینی بەلای دەستەی ئەرکانی سوپاوە گرنگە.

ئەرکی سوپا لەوڵاتە تازە پێشکەوتووەکاندا، هیچ جیاواز نییە لەوڵاتە پێشکەوتوەکان، چی لەرووی بەرگری لەنیشتمان و پاراستنی ئاسایشی گشتی بەوە بێت یان لەناوخۆی وڵات. بەڵام لاوازی لەوڵاتە تازە پێشکەوتووەکان وا لەدامەزراوە سەربازییەکان (سوپا) دەکات دەسەڵاتی سیاسی بگرێتەدەست. بەتایبەت لەکاتی دابڕانی حکومەتەکان لە گەل.

سەرچاوە:

WWW.t1t.net